

Motion till riksdagen 2008/09:A385

av Lars Ohly m.fl. (v)

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

1 Sammanfattning

Vänsterpartiets arbetsmarknadspolitik syftar till att uppnå full sysselsättning och skapa ett arbetsliv som präglas av goda arbetsvillkor, bra arbetsmiljö och ökat inflytande och utvecklingsmöjligheter för löntagarna. En arbetslöshetsförsäkring som ger trygghet och håller lönenivåerna uppe, en arbetsförmedling som har ett brett utbud av effektiva insatser för att rusta arbetsökande för ett föränderligt arbetsliv och ett ambitiöst arbetsmiljöarbete är viktiga beståndsdelar i denna politik.

Vänsterpartiet föreslår ett högre anslag till Arbetsförmedlingen för att ge utrymme för att prioritera arbetet med arbetssökande med särskilda behov. Vi budgeterar för en lång rad förbättringar av arbetslöshetsförsäkringen och återinför avdragsrätten för medlemskap i fack och a-kassa. Vi avsätter utrymme för fler platser och mer kvalitativa insatser i konjunkturberoende program. Vi prioriterar yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningar och riktade insatser för långtidsarbetslösa och personer som varit långvarigt sjukskrivna. Vi lanserar också en särskild utbildningssatsning på unga långtidsarbetslösa som saknar gymnasieutbildning.

Vi förstärker också insatserna för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga genom höjt tak för lönebidrag och utökat antal platser med lönebidrag och i offentligt skyddade anställningar. Vi ökar också merkostnadsersättningen till Samhall AB.

Vi ökar anslaget till Arbetsmiljöverket för att förbättra det förebyggande inspektions- och informationsarbetet. Vi avsätter också medel för arbetslivsforskning att fördelas av Fas och Arbetsmiljöverket. Vi avvisar regeringens förslag om att inte kräva tillbaka utbetald lönegaranti vid konkurser och företagsrekonstruktioner.

Fel! Okänt namn

2 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv enligt uppställning:

Anslag		Regeringens förslag (tkr)	Förändring (tkr)
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	4 705 634	+326 000
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	27 677 872	+3 241 000
1:3	Kostnader för arbetsmarknads politiska program och insatser	5 937 225	+2 263 000
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	14 362 488	+1 205 000
1:11	Bidrag till lönegarantiersättning	1 354 629	-500 000
2:1	Arbetsmiljöverket	588 130	+275 000
2:6	Arbetsmiljöforskning	0	+80 000
	Summa:		+6 890 000

3 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader

Arbetsförmedlingen fyller en central funktion för matchningen på arbetsmarknaden och för en fungerande omställning oavsett konjunktur. Vi har tidigare kritiserat regeringens kraftiga neddragningar av Arbetsförmedlingens resurser. Trots en mycket stark konjunktur med hög sysselsättningsökning under regeringens första två år har de personer som har allra svårast att komma in på arbetsmarknaden i hög grad lämnats kvar i arbetslöshet. Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, utlandsfödda, unga som saknar fullständig gymnasiekompetens och äldre har i väldigt liten utsträckning märkt av den goda konjunkturen på arbetsmarknaden. När nu konjunkturen vänder och fler arbetssökande förväntas strömma till är risken uppenbar att de som står längst ifrån arbetsmarknaden får ännu svårare att hävda sig i konkurrensen om såväl jobben som Arbetsförmedlingens knappa resurser.

Arbetsförmedlingen påtalar i sin anslagsframställan för 2009–2011 att antalet inskrivna med särskilda behov dessutom kommer att öka som andel av de arbetssökande under budgetperioden eftersom just de löper större risk än andra att förlora jobbet när företagen nu säger upp personal. Dessutom räknar Arbetsförmedlingen med att fler med funktionsnedsättning och nedsatt arbetsförmåga kommer att skrivas in som en effekt av de nya strängare reglerna i sjukförsäkringen.

Vänsterpartiet vill därför utöver en generell anslagsökning med 100 miljoner per år avsätta särskilda medel för att förbättra Arbetsförmedlingens arbete med inskrivna med särskilda behov. Vi höjer anslaget med 100 miljoner kro-

nor per år för att anställa förmedlare som är specialiserade på att stödja personer som varit långvarigt sjukskrivna och personer med funktionsnedsättningar som medför nedsatt arbetsförmåga.

En annan grupp som behöver extra stöd för att komma in i arbetslivet är nyanlända flyktingar och invandrade. Vi välkomnar regeringens förslag om individuella introduktionsplaner, men vi anser att det också behövs resurser till personal som är specialiserade på att jobba med etableringen av nyanlända. För det ändamålet avsätter vi 120 miljoner kronor per år.

Vi avvisar regeringens överföring av 5,6 miljoner från Arbetsförmedlingen till Migrationsverket eftersom vi avvisar förslaget att låta Migrationsverket ta över prövningen av arbetstillstånd. Vi välkomnar arbetskraftsinvandring, men vi anser att prövningen av arbetskraftsbehoven bör göras av Arbetsförmedlingen som är den myndighet som har översikt över arbetsmarknaden.

4 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd

Regeringen har sedan sitt tillträde genomfört en lång rad omfattande försämringar av arbetslöshetsförsäkringen utan några som helst analyser av konsekvenserna för enskildas och samhällets ekonomi. För många arbetslösa har de hårdare kvalifikationskraven och de sänkta ersättningsnivåerna redan orsakat stora ekonomiska problem, men den goda konjunkturen har hittills lindrat de samhällsekonomiska effekterna av försämringarna. Men nu vänder konjunkturen, och antalet arbetslösa förväntas öka under både 2009 och 2010. Regeringen konstaterar i budgetpropositionen att ökningen av utgifterna för arbetslöshetsersättning trots det inte blir så dramatisk under 2009 eftersom ”antagandet om hur många arbetslösa som uppbär arbetslöshetsersättning reviderats ner”. Bakgrunden till den ändrade prognosen är effekterna av regeringens nedmontering av arbetslöshetsförsäkringen: ca 500 000 personer har valt att lämna a-kassan sedan regeringen tillträdde, och ytterligare ett stort antal är inte längre berättigade till ersättning på grund av strängare regelverk. Till de samhällsekonomiska effekterna av alla dem som inte längre är berättigade till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen ska läggas effekterna av sänkt tak och nedtrappningen av ersättningsnivåerna som kommer att få allt större genomslag.

Det är nu det blir uppenbart att arbetslöshetsförsäkringens funktion som automatisk stabilisator vid konjunkturnedgångar med hög arbetslöshet har urholkats kraftigt. Betydligt fler än vid tidigare konjunkturnedgångar kommer att vara hänvisade till kommunalt försörjningsstöd, vilket i sig kommer att orsaka problem för kommunernas ekonomi. Den inkomstsänkning för stora grupper det innebär att hänvisas till försörjningsstöd jämfört med om de haft ersättning från a-kassan innebär dessutom förutom stora ekonomiska förluster för den enskilde en minskning av konsumtionsutrymmet i hela ekonomin, vilket är förödande i en konjunkturnedgång. Detta problem har uppenbart

Fel! Okänt namn på

börjat oroa även regeringen. Man aviserar därför en rabatt på medlemskap i a-kassan på 50 kronor i månaden samt mer generösa inträdesvillkor i försäkringen. Vi välkomnar de generösare inträdes- och kvalifikationsvillkoren, som vi länge ansett bör genomföras, men då självklart permanent. Men när det gäller den lilla rabatten på medlemsavgiften betvivlar vi att den kommer att få någon avgörande effekt, med tanke på de betydligt högre avgiftshöjningar regeringen orsakat genom tidigare reformer. Rabatten på 50 kronor kommer inte heller att innebära någon förändring av avgiften i kassor med hög andel arbetslösa, vilka i dag betalar de högsta avgifterna.

För att locka tillbaka de många som lämnat försäkringen på grund av regeringens ogenomtänkta och kortsiktiga försämringar krävs betydligt mer radikala åtgärder. Arbetslöshetsförsäkringen måste återupprättas i grunden för att fylla sina viktiga funktioner att skydda den enskilde från stora inkomstförluster vid arbetslöshet och att upprätthålla lönenivåer och efterfrågan i ekonomin också i tider av hög arbetslöshet.

4.1 Höjd ersättning i arbetslöshetsförsäkringen m.m.

Arbetslöshetsförsäkringen måste ge en reell inkomstbortfallsersättning för en majoritet av löntagarna. I dagsläget är ca 55 procent av a-kassornas medlemmar underförsäkrade, det vill säga de får ut mindre än 80 procent av tidigare lön i ersättning.

Det är oacceptabelt att arbetslöshetsförsäkringen inte ens ger en majoritet av medlemmarna full ersättning. Det urholkar försäkringens legitimitet och ökar risken för att gynnade grupper av löntagare helt drar sig ur försäkringen till förmån för privata alternativ. Vi anser att ett riktmärke bör vara att 80 procent av medlemmarna ska kunna få ut 80 procent av sin lön i ersättning. Vi höjer därför den högsta dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsstödet från dagens 680 kronor till 916 kronor.

En särskilt ekonomiskt utsatt grupp är de som inte kvalificerat sig till någon inkomstrelaterad ersättning och som enbart får ut grundbeloppet. Vi höjer därför också grundbeloppet från dagens 320 kronor till 420 kronor per dag, och den lägsta nivån i aktivitetsstödet höjs från 223 kronor till 320 kronor per dag.

Vi delar inte regeringens uppfattning att de ekonomiska drivkrafterna för att aktivt söka jobb måste stärkas genom en gradvis nedtrappning av ersättningsnivån. Tanken bakom nedtrappningsmodellen är att den som inte lyckas få ett jobb med en viss nivå på sina anspråk på lön och andra villkor, ska tvingas sänka sina anspråk i takt med sänkt ersättning från försäkringen. Tanken är att på sikt sätta press nedåt på löner och anställningsvillkor och skapa utrymme för en arbetsmarknad med långt sämre villkor än vad vi hittills haft i Sverige. Det är en utveckling vi motsätter oss. Nya arbetstillfällen ska inte skapas på bekostnad av löner och arbetsvillkor.

Nedtrappningen av ersättningen drabbar inte heller alla lika. Människors utsikter att få jobb bestäms, förutom av tillgången till faktiska jobb, av faktorer som utbildningsnivå, ålder, kön, etniskt ursprung och bostadsort. I praktiken bidrar därför regeringens a-kassemodell till att förstärka redan existerande

rande orättvisor och diskriminerande strukturer i arbetslivet. Vänsterpartiet anser att det är samhällets uppgift att bekämpa dessa strukturer, inte de som drabbas av dem.

Vi avskaffar därför nedtrappningen av ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsstödet så att ersättningen ligger på 80 procent av tidigare lön upp till taket under hela ersättningsperioden.

Vi återinför också rätten att deltidsstämpla upp till heltid under en hel ersättningsperiod eftersom det är orimligt att ekonomiskt bestraffa den som tvingas arbeta mindre än vad han eller hon kan och vill på grund av arbetsgivarens ovilja att erbjuda en heltidstjänst. Vänsterpartiet föreslår en lagstadgad rätt till heltid, men så länge den rätten inte finns måste deltidsarbetslösa ha samma rätt som heltidsarbetslösa att få ersättning från arbetslöshetsförsäkringen för den tid de kan men inte får arbeta. Vi återställer också reglerna om karensdagar från dagens fem till två dagar.

I samband med att ovan nämnda reformer genomförs bör också resterande regelverk i försäkringen förändras för att få en stabil och långsiktigt hållbar försäkring. Vi presenterar utgångspunkterna för hur vi anser att framtidens arbetslöshetsförsäkring bör utformas i vår motion En solidarisk arbetslöshetsförsäkring (2008/09:A373). Vi föreslår där en utredning där de fackliga organisationerna ges stort inflytande som ska få i uppdrag att utforma arbetslöshetsförsäkringen i framtiden. För att ge rimlig tid till utredning och beredning beräknar vi därför att samtliga ovan presenterade förändringar börjar gälla från och med den 30 juni 2009.

Tabell 1: Finansiell effekt av att höja ersättningsgraden till 80 procent för samtliga med a-kassa eller aktivitetsstöd, höjt tak till 916 kronor, höjt grundbelopp till 420 kronor, återinförd rätt till deltidsstämpling, höjd lägstnivå i aktivitetsstödet till 320 kronor samt reducering av antalet karensdagar till två från 30 juni 2009 (miljarder kronor)

	2009	2010	2011
Staten	-4,6	-10,3	-10,6
varav a-kassa	-4,0	-8,9	-9,1
skattered. allm. pensavg.	-0,3	-0,5	-0,6
statlig ålderspensionsavgift	-0,3	0,9	-0,9
Kommunerna	+1,3	+3,1	+3,1
Ålderspensionssystemet	+0,6	+1,4	+1,5
Totalt	-2,7	-5,8	-6,0

4.2 Sänkt avgift till arbetslöshetsförsäkringen

Hela idén med arbetslöshetsförsäkringen är att den ska sprida de ekonomiska riskerna för arbetslöshet solidariskt mellan löntagarna. Det finansieringsystemet regeringen infört innebär bland annat att den andel av försäkringens kostnader medlemmarna betalar blivit så hög att många valt att lämna försäkringen av det skälet. Orsaken är att regeringen låter a-kassornas medlemmar finansiera en betydligt större andel av försäkringens kostnader. År 2006 sva-

Fel! Okänt namn på

rade medlemsavgifterna för i genomsnitt 12 procent av den utbetalda ersättningen. I budgetpropositionen för 2009 beräknas medlemsavgifter stå för ca 44 procent av den utbetalda ersättningen. Det är en gigantisk urholkning av försäkringens solidariska finansiering.

Dessutom har kopplingen mellan kassamedlemmarnas avgifter till försäkringen och arbetslöshetsnivån i respektive kassa kraftigt minskat den solidariska riskspridningen inom löntagarkollektivet. Systemet har lett till att en medlem i Hotell- och restaurangfackets a-kassa betalar betydligt mer till arbetslöshetsförsäkringen än en medlem i akademikernas kassa eftersom Hotell- och restaurangfackets kassa har högre andel arbetslösa. Regeringens tanke med systemet är att om medlemmarna i en viss kassa själva får bära kostnaderna för sin höga arbetslöshet kommer de att sänka sina löneanspråk. Förutom att det sambandet i verkligheten är svagt på grund av att kassorna och de avtalsslutande förbunden inte korresponderar är själva idén ett tydligt uttryck för regeringens orättfärdiga ambition att öka löneklyftorna.

Vänsterpartiet vill att alla löntagare ska ha råd att vara med i arbetslöshetsförsäkringen och att den solidariska riskspridningen ska återinföras som ett grundelement i försäkringen. Vi vill därför avskaffa systemet med arbetslöshetsavgifter och minska medlemsavgifternas andel av försäkringens finansiering till den genomsnittliga nivå där den låg 2006 innan regeringens förändringar trädde i kraft. Vi vill också återinföra utjämningsystemet mellan kassorna för att ytterligare öka solidariteten i systemet. Det ger en inkomstminskning för staten med 4,7 miljarder kronor, som syns i vår budgetmotions inkomsttabell. I samma tabell redovisas finansieringen av reformen, liksom övriga reformer av arbetslöshetsförsäkringen i form av slopat jobbskatteavdrag.

Vänsterpartiets finansieringsmodell betyder för a-kassornas del räknat på antalet kassamedlemmar i juli 2008 och den beräknade arbetslösheten för 2009 en genomsnittlig finansieringsavgift på ca 61 kronor per medlem och månad. När kassornas kostnader för administration tillkommer kan den avgift medlemmarna betalar reduceras till någonstans mellan 80 och 100 kronor per månad. Vi återinför dessutom rätten att göra skatteavdrag för medlemskap i a-kassan liksom i facket. För a-kasseavgiften innebär det en ytterligare reduktion för den enskilde med 40 procent av avgiften. Ingen skulle med detta system betala mer än 60 kronor i månaden för medlemskap i a-kassan. Det skulle kraftigt förbättra människors möjligheter att vara med i a-kassan.

Eftersom det är angeläget att så många som möjligt snabbt går med i försäkringen beräknar vi att reformen genomförs från och med den 1 januari 2009.

4.3 Jobsatsning för ökad välfärd

Vänsterpartiet värnar de solidariskt finansierade och fördelade välfärdsverksamheterna inom utbildning, vård, omsorg, kollektivtrafik, kultur osv., och vi motsätter oss att de bedrivs i vinstsyfte av privata företag. Vi vill i stället satsa på att förbättra, demokratisera och modernisera den verksamhet som bedrivs i

Fel! Okänt namn på

offentlig regi. Både medborgarna som användare av tjänsterna och de anställda som utförare har rätt att förvänta sig bättre villkor än de som i dag råder i många kommuner och landsting. En avgörande faktor för att förbättra kvalitet och tillgänglighet i välfärdssektorn är att det finns tillräckligt med rätt utbildad personal och att personalen får tillgång till kontinuerlig fortbildning.

Vi uppskattar att det går att anställa omkring 11 000 personer redan år 2009 i de yrkesgrupper vi undersökt. Det är det antal personer vi bedömer kan anställas utan föregående utbildningsinsatser. Framför allt handlar det om anställningar i äldreomsorgen, hemtjänsten och sjukvården, men även bland skolpersonal och kulturarbetare finns ett betydande antal arbetslösa som kan matchas mot nya tjänster.

För att kunna täcka de stora behoven av kvalificerad arbetskraft framöver avsätter vi också nya medel för utbildningsplatser inom komvux, kvalificerad yrkesutbildning, högskolor och arbetsmarknadsutbildningar. De kortare utbildningar vi vill satsa på inom framför allt vård och omsorg borde börja ge resultat redan de följande åren. Därför är vår uppskattning att ytterligare 15 000 personer kan anställas år 2010 och 19 000 personer år 2011. Totalt räknar vi alltså med att kunna anställa 45 000 personer över de kommande tre åren genom jobsatsningen. Till det tillkommer en del riktade satsningar vi gör, bland annat på lokaltrafiken. Att utbilda fler i akademiska bristyrken som lärare, sjuksköterskor och läkare kommer förstas att ta betydligt längre tid.

Vi vill ge kommuner och landsting full kompensation för de ökade löneutgifter de får för att nyanställa. Den tekniska utformningen av kompensationen kan utformas på olika sätt, men vi har valt att tills vidare bokföra stödet som skattekrediteringar som syns på budgetens inkomstsida. Staten står för hela lönekostnaden, medan kommuner och landsting själva väljer om och i så fall vilka de vill anställa och var. När vi räknat på kostnaderna har vi utgått från medianlönen i offentlig sektor uppräknad med 4 procent per år. Vi har dragit av den förväntade ökningen av de kommunala skatteintäkterna som anställningarna skulle leda till från skattekrediteringen till kommensektorn. Den förväntade ökningen av inkomster i arbetsgivaravgifter finns inlagd i våra uppskattningar av statens inkomster. Totalt sett kommer ungefär hälften av bruttokostnaden för en nyanställning omedelbart tillbaka till den offentliga sektorn genom kommunalskatter och arbetsgivaravgifter – ett starkt argument för att staten bör subventionera kommunernas nyanställningar.

Naturligtvis blir den sammantagna effekten av kraftfulla satsningar på fler utbildningsplatser och de direkta stöden till fler reguljära anställningar att sysselsättningen ökar och arbetslösheten minskar. Det är dock alltid vanskligt att göra några uppskattningar av sådana effekter, varför vi valt att endast göra en ytterst försiktig avräkning på kostnaderna för a-kassa och aktivitetsstöd. Vi utgår ifrån att endast de direkta anställningarna ger effekt på arbetslösheten, och att endast hälften av de nyanställda kommer från a-kassa eller aktivitetsstöd.

Fel! Okänt namn på

Tabell 2: Effekter på utbetalningarna från arbetslöshetsförsäkringen av jobsatsningen¹

	2008	2009	2010
Antal nyanställda i kommunsektorn	11 000	26 000	45 000
– varav från öppen arbetslöshet	5 500	13 000	22 500
Genomsnittlig kostnad i dagpenning	178 000 kr	183 000 kr	188 000 kr
Minskade kostnader för betalningar från arbetslöshetsförsäkringen	979 mkr	2 379 mkr	4 230 mkr

Tabell 3: Effekter på anslag 1.1 av Vänsterpartiets satsningar, jämfört med regeringens förslag:

Förändringar på anslag 1:2 på utgiftsområde 14 i jämförelse med regeringen 2009	Differens miljoner kr
Takhöjning till 916 kr, höjt grundbelopp till 420 kr samt höjt lägsta aktivitetsstöd till 320 kr, fr.o.m. 30/6 2009	3 700 mkr
Avvisande av fler karensdagar och försämringar för deltidsarbetslösa	880 mkr
Kvittning utbildningsvikariat	-360 mkr
Avdrag för jobsatsning	-979 mkr
Summa	3 241 mkr

5 Köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader

Regeringens huvudargument för de massiva nedskärningarna av arbetsmarknadspolitiska insatser år 2007, då efterfrågan på arbetskraft var hög, var att folk inte ska "låsas in i åtgärder" i högkonjunktur. Motsvarande argumentation, att folk inte ska låsas ute i öppen arbetslöshet under lågkonjunktur, lyser med sin frånvaro i årets budgetproposition. Trots att arbetslöshetssiffrorna beräknas bli högre under både 2009 och 2010 än beräknat i regeringens budgetpropositionen för 2008 ligger antalet platser i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program fortsatt kvar på de låga nivåer som då aviserades. Regeringens skifte från en aktiv arbetsmarknadspolitik som syftar till att aktivera och rusta människor för att kunna ställa om och hitta jobb på en föränderlig arbetsmarknad till en passiv kontantstödsmodell blir nu mycket tydlig.

¹ Beräkningarna bygger på ett antagande om medianlön. Enligt SCB var medianlönen i offentlig sektor 21 500 kronor i månaden år 2006. Vi har utgått från det och lagt på en årlig löneglidning på 4 procent per år sedan dess. Kostnaderna för a-kassa är beräknade utifrån en genomsnittlig dagpenning givet de förändringar vi vill göra i arbetslöshetsförsäkringen. Den genomsnittliga (kortsiktiga) nettoeffekten på det offentliga sparandet för en person som övergår till fullt subventionerad anställning blir ca 227 000 kronor, och för en person som övergår från a-kassa till anställning ca 120 000. Som synes är samtliga grundantaganden mycket försiktiga. Det finns till exempel anledning att tro att många nyanställda initialt kommer att ha löner under median. Det är alltså troligt att nettoeffekten för den offentliga sektorns finanser även på kort sikt blir väsentligt mindre än det som tas upp i budgetförslaget.

Regeringen räknar med att antalet deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program kommer att uppgå till i genomsnitt 91 000 personer per månad under 2009. De allra flesta kommer att vara långtidsarbetslösa som deltar i antingen jobb- och utvecklingsgarantin eller jobbgarantin för unga. Förebyggande och tidiga insatser, exempelvis tidiga utbildningsinsatser som skulle kunna förhindra att enskilda blir långvarigt arbetslösa, har i praktiken avskaffats.

Vänsterpartiet anser att en aktiv arbetsmarknadspolitik som underlättar omställning och förhindrar långtidsarbetslöshet och permanent utslagning från arbetsmarknaden behövs oavsett konjunktur. I tider av stigande arbetslöshet är det än viktigare att Arbetsförmedlingen har ett tillräckligt utbud av meningsfulla och målinriktade åtgärder.

I stället för att, som regeringen, inteckna allt utrymme i arbetsmarknadspolitiska program till insatser för redan långtidsarbetslösa vill vi ge Arbetsförmedlingen resurser för att tidigt identifiera och sätta in insatser för dem som löper extra stor risk för långvarig arbetslöshet. Bara genom ett sådant arbets sätt kan man förebygga långvarig arbetslöshet och rusta de enskilda för att hitta varaktiga jobb.

5.1 Arbetsmarknadsutbildningar

Vi befinner oss i ett läge där det trots många långvarigt arbetslösa och stigande arbetslöshet finns flera branscher som lider brist på arbetssökande med rätt kompetens. Regeringens nedskärningar av arbetsmarknadsutbildningar har bidragit till denna situation. Arbetsmarknadsutbildningar är förhållandevis dyra jämfört med andra åtgärder, men de ger å andra sidan mycket hög utdelning i form av varaktiga jobb. Statistik från Arbetsförmedlingen från 2006 och 2007 visar att omkring 80 procent av dem som genomgått en arbetsmarknadsutbildning har jobb ett halvår efter avslutad utbildning.

Vänsterpartiet vill satsa på arbetsmarknadsutbildningar och utökar antalet månadsplatser i arbetsmarknadsutbildning med 12 000. Vilken typ av utbildningar det ska vara måste utgå från det som är arbetsmarknadspolitiskt motiverat, men vi anser att Arbetsförmedlingen bör ges i uppdrag att arbeta särskilt med att få in fler kvinnor i arbetsmarknadsutbildning eftersom kvinnor är underrepresenterade bland utbildningsdeltagarna.

5.2 Kunskapslyft för unga långtidsarbetslösa

Trots den goda konjunkturen, som inneburit en minskning av arbetslösheten totalt, har långtidsarbetslösheten bland unga ökat kraftigt under regeringens första två år vid makten. De unga som löper allra störst risk att bli långvarigt arbetslösa och som har särskilt svårt att hitta ett jobb är de som inte klarat gymnasiet.

Vänsterpartiet avsätter därför 300 miljoner kronor per år i två år för en särskild utbildningsinsats för långtidsarbetslösa unga som saknar gymnasieut-

Fel! Okänt namn på

bildning. Det är den grupp unga som har allra svårast att hitta jobb även då konjunkturen är god eftersom gymnasiekompetens är ett minimikrav för i stort sett alla jobb på den svenska arbetsmarknaden i dag. Vi menar därför att det är motiverat att erbjuda en möjlighet för dessa ungdomar att inom ramen för ett tidsbegränsat arbetsmarknadspolitiskt program skaffa en yrkesutbildning på gymnasienivå.

Målgruppen är personer som fyllt 20 men inte 25 år, som saknar gymnasiekompetens och som varit inskrivna vid arbetsförmedlingen i minst 100 dagar. Programmet ska också kunna erbjudas personer som i övrigt uppfyller kriterierna men som har varvat perioder av arbetslöshet med kortare anställningar och som sammanlagt varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen i minst två år.

För att täcka in dessa målgrupper bedömer vi att 2 000 platser i snitt per månad under två års tid bör beredas inom ramen för programmet. Utbildningen köps in av Arbetsförmedlingen, och kommunerna står som anordnare inom ramen för gymnasieskolan eller den kommunala vuxenutbildningen. Utbildningen ska vara på högst ett år, och den primära målsättningen är att deltagarna ska få en yrkesutbildning som ökar möjligheterna att få varaktigt arbete. I målgruppen finns både personer som inte alls påbörjat gymnasieutbildning och sådana som lämnat gymnasiet efter olika lång tid.

Programmet måste därför vara individuellt anpassat, och alla deltagare ska erbjudas att också läsa in de teoretiska kärnämnen som krävs för att få högskolebehörighet. Det ska dock inte vara ett krav att läsa teoretiska kärnämnen för att få ta del av programmet. Efter genomgången program ska de deltagare som så önskar ges möjlighet att bygga på utbildningen inom ramen för komvux och på så sätt skaffa högskolebehörighet. Deltagarna i programmet ska vara berättigade till aktivitetsstöd.

Kostnaderna för kommunerna och extra lärarresurser täcks in inom ramen för Vänsterpartiets satsningar på kommunsektorn och den jobbsatsning som redovisas ovan.

6 Anställningsstöd och krediteringar med skatteanknytning

Regeringen säger sig vilja satsa mest på dem som står längst ifrån arbetsmarknaden, det vill säga de långtidsarbetslösa och de som varit borta från arbetsmarknaden på grund av ohälsa. I själva verket har de stora neddragningarna av riktade anställningsstöd som plusjobb, Gröna Jobb och det allmänna och förstärkta anställningsstödet kraftigt försämrat stödet till de långtidsarbetslösa. I budgetpropositionen beskriver regeringen hur den tänker utforma den tredje fasen i jobb- och utvecklingsgarantin som tidigare vagt beskrivits som en ”varaktig samhällsnyttig sysselsättning”. Det framgår nu att regeringen avser att ersätta de tidigare plusjobben och andra anställningsstöd med snarlika jobb men med den väsentliga skillnaden att det inte ska betalas ut någon lön för arbetet. I stället ska den som deltar i garantins tredje fas anvi-

sas ett arbete motsvarande hela sitt arbetsutbud som han eller hon måste utföra för att ha rätt till aktivitetsstöd eller kommunalt försörjningsstöd. Förutom i offentlig sektor ska jobben kunna utföras i privat sektor eller hos ideella organisationer. Regeringen avser alltså att inrätta en form av tvångsarbete utan lön på hela den reguljära arbetsmarknaden. Det är en kränkning av den enskildes rätt att få skälig ersättning för sitt arbete, och det är ett flagrant exempel på regeringens beredvillighet att använda utsatta människor i syfte att dumpa löner och arbetsvillkor. Vänsterpartiet tar bestämt avstånd från denna typ av kränkande tvångsarbete. Vi avvisar också regeringens så kallade nystarts- och nyfriskjobb som inte visat sig gynna dem som har allra svårast att hitta jobb och som i anmärkningsvärt liten utsträckning lett till varaktiga anställningar.

Vi vill i stället erbjuda långtidsarbetslösa riktade anställningsstöd med hög subventionsgrad, som möjliggör anställningar med löner i enlighet med kollektivavtal. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) har utvärderat de tidigare förstärkta anställningsstöden för långtidsarbetslösa och konstaterat att de var framgångsrika. Den genomsnittliga arbetslöshetsperioden förkortades med cirka åtta månader. Tack vare den höga subventionsgraden hade de personer som stod längst från arbetsmarknaden fått arbete.

Samtliga anställningsstöd redovisas på budgetens inkomstsida som skattekrediteringar. Vi avsätter medel för 3 000 platser med allmänt anställningsstöd för långtidsarbetslösa unga, 7 500 platser i plusjobb i offentlig regi, 2 000 platser med anställningsstöd för långtidssjuka och 5 000 platser i förstärkt anställningsstöd. Vi återinför också det speciella programmet Gröna Jobb, som också är ett anställningsstöd för långtidsarbetslösa som arbetar i projekt som anordnas av Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket. Vi avsätter också medel på respektive myndighets anslag för att täcka kostnaderna för programmet. Merkostnadsersättning för plusjobb anslås under 1:3.

6.1 Utbildningsvikariat inom Valfärdlyftet

I syfte att höja kvaliteten i äldreomsorgen och handikappomsorgen lanserar vi i denna budgetmotion en utbildningssatsning för redan anställda i verksamheterna som behöver vidareutbildas. Satsningen beskrivs närmare under utgiftsområde 9.

För att kompensera kommunerna för utbildningssatsningen avsätter vi resurser för utbildningsvikariat i enlighet med den modell som gällde under Kunskapslyftet. Vi avsätter utrymme för sammanlagt 3 000 vikarieplatser år 2009, därefter 5 000 platser per år i tre år. Vikariaten är utformade som ett arbetsmarknadspolitiskt program riktat till långtidsarbetslösa. Ersättningen uppgår till maximalt 849 kronor per dag, vilket motsvarar en månadslön på ca 18 600 kronor. I det fall den avtalade lönen är högre för den tjänst som ska tillsättas med en vikarie får kommunen själv betala mellanskillnaden. Utbildningsvikariatet är en bra möjlighet för arbetslösa att få aktuell arbetslivserfarenhet, och med de satsningar vi gör på kommunerna både i form av syssel-

Fel! Okänt namn på

sättningsstöd och generellt höjda statsbidrag bör det finans goda möjligheter för vikarierna att erbjudas fasta jobb efter vikariatstiden.

Vikariaten finansieras med en skattekreditering och syns som minskade intäkter med 676 miljoner kronor 2009.

Tabell 4: Anställningsstöd och krediteringar med skatteanknytning, effekt på statsbudgetens inkomstsida i förhållande till regeringens förslag

	Differens miljoner kronor
Anställningsstöd för unga	-180
Plusjobb	-1614
Förstärkt anställningsstöd	-500
Anställningsstöd för långtidssjuka	-310
Gröna Jobb, anställningsstöd	-300
Omsorgslyft, utbildningsvikariat	-676
Anställningsstöd för nyanlända	-400
Avvisande av nystartsjobb	1 232
Summa	-2 748

6.2 Övriga arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Utöver ovan specificerade satsningar utökar vi antalet platser i program med aktivitetsstöd såsom förberedande utbildningar med 2 000 platser.

7 Stöd till personer med funktionsnedsättning

Enligt SCB:s rapport från 2006 har ungefär 1 miljon människor i åldrarna 16–64 år en funktionsnedsättning. Det motsvarar var femte person i arbetsför ålder. Andelen kvinnor med funktionsnedsättning är större än andelen män. Varannan person med funktionsnedsättning är i åldersgruppen 50–64 år. Bland personer med funktionsnedsättning är det enligt SCB drygt en halv miljon människor som uppger att funktionsnedsättningen medför nedsatt arbetsförmåga.

Bland personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga var andelen i arbetskraften endast 50 procent. År 2006 uppgick arbetslösheten bland personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga till 6,2 procent jämfört med 4,5 procent för hela befolkningen. En högre siffra som är anmärkningsvärd.

Ett allt hårdare tempo i arbetslivet och högre produktivitetskrav gör att människor med funktionsnedsättningar fått allt svårare att göra sig gällande i arbetslivet. Även i tider av god konjunktur är det mycket svårt för personer som inte har full arbetskapacitet eller som har behov av hjälpmedel och anpassning av arbetsplatsen att hitta ett jobb. Inför en stundande lågkonjunktur blir situationen ännu svårare. När arbetslösheten ökar totalt så ökar den ännu

mer för personer med funktionsnedsättning. Vänsterpartiet ökar därför merkostnadsersättningen till Samhall AB för att erbjuda fler sysselsättning, öka den geografiska spridningen och förbättra villkoren för de anställda.

Samhalls uppdrag är att skapa meningsfulla och utvecklande arbetstillfällen för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. För att detta uppdrag ska vara möjligt måste Samhall finnas i hela Sverige och ta ett regionalt ansvar. Samhall finns i dag på 250 orter i Sverige och hade 19 727 personer anställda med funktionsnedsättning första halvåret 2007. Regeringen föreslår att Samhall AB ska ha 18 700 anställda budgetåret 2009. Företaget har av riksdagen inga vinstkrav, däremot krav på en budget i balans. Samhall är helägt av staten och en viktig del av den svenska arbetsmarknadspolitiken. I dag ifrågasätter alltfler om Samhall svarar upp mot de krav och mål som staten satt upp för verksamheten, inte minst för att den geografiska spridningen minskar och kraven på de anställda ökar.

En strukturomvandling har pågått inom Samhall en period där tillverkningsindustri läggs ned och ersätts med arbete inom tjänstesektorn. Det är på sätt och vis en nödvändig omställning som motsvarar villkoren på arbetsmarknaden i övrigt. Men den får inte innebära att människor blir utslagna till följd av att man inte orkar med tempot. Genom att anamma en alltför bemaningslik verksamhet försvårar Samhall möjligheterna att verka med geografiskt stor spridning, och många av dem som tidigare sysselsattes i verksamheten har i dag ställts i utanförskap. Det finns flera exempel där människor gått från ett meningsfullt arbete i Samhall till sjukskrivning och sjuk- och aktivitetsersättning.

Samhalls verksamhet mäts i antalet arbetstimmar. För 2008 hade regeringen som mål att antalet arbetstimmar skulle uppgå till 23,7 miljoner. Det är en miljon lägre jämfört med målet för 2006. Enligt Samhall krävs en nivå runt 25 miljoner arbetstimmar för att Samhall ska finnas och kunna bedriva bra verksamhet i hela landet. Det är en nivå som Samhall anser sig ha möjlighet att vidmakthålla och även på sikt öka. Vänsterpartiet anser att antalet arbetstimmar måste ligga på minst 25 miljoner för att Samhall ska kunna fullgöra sitt uppdrag utan att behöva dra ned på antalet orter och anställda.

I Vänsterpartiets budgetmotion för 2009–2011 tillför vi mer resurser till Samhall AB i form av ökad merkostnadsersättning för att kunna erbjuda fler sysselsättning och att erbjuda sysselsättning med stor geografisk spridning under bättre arbetsvillkor.

För åren 2009–2011 föreslår vi att merkostnadsersättningen ökar med ytterligare 400 miljoner per år i nivåhöjning så att den täcker ytterligare en miljon arbetstimmar, vilket motsvarar ca 700 arbetstillfällen.

Lönebidrag är också en bra form av understöd för att underlätta ett inträde och få ett fotfäste på arbetsmarknaden. Vänsterpartiet föreslår både höjning av taket för bidraget och utökat antal platser under kommande år. Speciellt inför stundande lågkonjunktur är det bra att investera i människors möjligheter att bli kvar på arbetsmarknaden och säkerställa att de inte hamnar i utanförskap genom arbetslöshet. AMS har tidigare föreslagit i sina budgetunderlag att lönebidrag kan utgå om någon får en funktionsnedsättning på sin befintliga arbetsplats. Detta kan underlätta anpassade anställningar och rehabiliterings-

Fel! Okänt namn på

arbete. Därför bör lönebidrag beviljas även för redan anställda. Vänsterpartiet avsätter pengar för att det ska kunna genomföras.

8 Bidrag till lönegarantiersättning

Regeringen har föreslagit att statens förmånsrätt att återkräva utbetald lönegaranti i samband med konkurser och företagsrekonstruktioner ska slopas. Vänsterpartiet motsätter sig den förändringen, och vi utvecklar vår kritik mot förslaget i motion 2008/09:C1 som vi lägger fram tillsammans med Socialdemokraterna. Vår avvisning av förslaget innebär en minskning av utgifterna på anslaget 1:11 med 500 miljoner per år.

9 Arbetsmiljöverket

Fram till och med år 2009 kommer regeringen att ha genomfört besparingar på sammanlagt 300 miljoner kronor på Arbetsmiljöverket. Antalet anställda på Arbetsmiljöverket minskar under besparingsperioden med 25 procent, vilket innebär att den centrala och regionala tillsynen samt möjligheterna till förebyggande arbete genom regelutveckling minskar. Enligt motiveringen är nedskärningarna ett led i regeringens åtgärder för att minska den statliga "byråkratin".

Trots att Sverige lyckats förhållandevis bra med arbetsmiljöarbetet finns det fortfarande stora problem. Varje år dör 50–60 personer i arbetet. Under våren 2008 ökade dessutom dödsolyckorna oroväckande mycket. Ytterligare fler människor dör av arbetsrelaterade orsaker, utan att komma med i statistiken. Mörkertalet är stort, men Arbetsmiljöverket uppskattar att det kan handla om drygt 3 000 arbetsrelaterade dödsfall per år. Det är således fler som dör av arbetsrelaterade orsaker i Sverige varje år än som dör i trafiken.

De anmälda arbetsskadorna har minskat men ligger fortfarande på en hög nivå. Enligt Arbetsmiljöverkets preliminära arbetsmiljöstatistik om arbetsskador 2007 framgår det att 105 000 arbetsskador anmäldes 2007. Huvuddelen av de anmälda skadorna var arbetsplatsolyckor. 29 000 av dessa arbetsplatsolyckor medförde sjukfrånvaro. Av de rapporterade arbetsskadorna 2007 stod arbetssjukdomar för 11 procent. Den vanligaste arbetssjukdomen är belastningsskador till följd av tunga lyft samt ensidiga och ansträngande arbetsställningar.

Även skador och sjukdomar som följd av stress och av psykosociala skäl är en viktig faktor. Det finns skäl att tro att detta problem kommer att växa med den ökade pressen och stressen i arbetslivet.

Mellan åren 1999 och 2006 fick Arbetsmiljöverket en stadig resursökning och kunde anställa fler arbetsmiljöinspektörer. Studier visar att det finns ett samband mellan antalet inspektörer och arbetsmiljöns positiva utveckling.

Fel! Okänt namn på

Regeringens nedskärningar från 2007 och framåt riskerar därför att bromsa den positiva utvecklingen och leda till ökad sjukfrånvaro och fler olyckor.

ILO rekommenderar en arbetsmiljöinspektör per 10 000 anställda. Det skulle innebära ca 400 arbetsmiljöinspektörer för Sveriges del. För att uppnå denna nivå måste vi få ytterligare ca 80 arbetsmiljöinspektörer. I stället minskar nu alltså antalet inspektörer på grund av regeringens nedskärningar, och Sveriges arbetsmiljö tillsyn kommer att vara långt under den nivå som är normal för länder med motsvarande levnadsstandard.

Regeringens arbetsmarknadspolitik kan dessutom försvåra arbetet för friska arbetsplatser ytterligare. Med sänkta ersättningsnivåer i arbetslöshetsförsäkringen pressas lönerna ned på sikt, och rädslan för omställning ökar. Det drabbar såväl arbetslösa som löntagare. Med fler privatiseringar och småföretag som ska slå sig in på "välfärdsmarknaden" riskerar kollektivavtalens omfattning att minska och arbetsmiljö tillsynen att bli för kostsam. Många visstidsanställningar ökar stressen och tystar ned arbetsplatserna.

Regeringens politik förstärker de tendenser som redan finns till uppdelning av arbetskraften i ett A- och ett B-lag. Kvinnor, ungdomar, utlandsfödda och kortutbildade kommer att få än sämre möjligheter att hävda sig på arbetsmarknaden på lika villkor. Det kommer att försvåra arbetet för ett hälsosamt arbetsliv.

Arbetet för friska arbetsplatser är avgörande för samhällsekonomin och för löntagarnas ställning i arbetslivet. Vi såg konsekvenserna av nedskärningarna på 1990-talet i form av ökad ohälsa, och än i dag orkar hela 15–20 procent av löntagarna inte jobba fram till pensionen.

Enligt Arbetsmiljöverkets undersökningar anser 90 procent av arbetstagar- och arbetsgivarna att inspektionerna är relevanta och ger effekt. Arbetsgivarnas administrativa kostnader för arbetsmiljöarbete beräknas uppgå till 3 miljarder kronor per år eller 10 000 kronor per år och arbetsplats. Då räknas inte vinsterna för utebliven sjukfrånvaro in. Arbetsmiljöarbetet utgör således ingen belastning för arbetsgivarna eller samhällsekonomin; tvärtom är friska arbetsplatser avgörande för en positiv utveckling.

Som ett svar på de uppmärksammade dödsfallen under året har regeringen föreslagit att Arbetsmiljöverket tillförs 33 miljoner för år 2009 till informationsinsatser. Det motsvarar alltså cirka en tredjedel av de nedskärningar som verket tvingats till sedan den borgerliga regeringen tillträdde. Vänsterpartiet vill prioritera arbetsmiljöarbetet på lång sikt och anslår 122 miljoner kronor mer än regeringen till Arbetsmiljöverket för år 2009. Anslaget ska användas så att den gör maximal nytta i det förebyggande arbetsmiljöarbetet och ska inte inskränkas till informationsinsatser.

Vi avsätter också 70 miljoner kronor att användas för arbetsmiljöutbildning för fackliga förtroendevalda.

Fel! Okänt namn

10 Arbetslivsforskning

Regeringens avveckling av Arbetslivsinstitutet (ALI) innebar en förskingring av kunskaper och resurser. ALI bedrev en värdefull forskning inom områden som hälsa och ohälsa i arbetslivet, arbetsmarknad och sysselsättning, arbetsrätt, arbetets organisering, ergonomi och belastning, fysikaliska och kemiska hälsorisker, integration och mångfald samt utvecklingsprocesser i arbetslivet. Utan denna forskning kommer inte minst Arbetsmiljöverket att ha betydligt sämre underlag för sitt fortsatta arbete. Efter nedläggningen av ALI har arbetsmiljöforskningen hamnat i strykclass.

Vänsterpartiet anser att arbetslivs- och arbetsmiljöforskningen är av oerhörd vikt för att säkerställa en bra arbetsmiljö även i framtiden. Vi anser att det finns ett värde i att samla denna forskning och kompetens inom ramen för ett nationellt kunskapscentrum som arbetar i nära kontakt med parterna på arbetsmarknaden och som kan bidra till att resultatet av forskningen kommer till praktisk tillämpning. Hur detta centrum ska organiseras återkommer vi till i kommande budgetförslag. För år 2009 avsätter vi 60 miljoner kronor i fria forskningsmedel för arbetslivsforskning att fördelas av Fas och 20 miljoner kronor till Arbetsmiljöverket för främst tillämpad forskning.

Stockholm den 4 oktober 2008

Lars Ohly (v)

Marianne Berg (v)

Hans Linde (v)

Gunilla Wahlén (v)

Josefin Brink (v)

Jacob Johnson (v)

Elina Linna (v)

Alice Åström (v)